

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

18 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Jacek Grela (sprawozdawca)

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 czerwca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej I. K.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 30 września 2021 r., I ACa 404/21,

w sprawie z powództwa Banku spółki akcyjnej w W.

przeciwko I. K.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu
Okręgowego w Warszawie z 22 lutego 2021 r., III C 1527/19, znosi
postępowanie przed Sądami pierwszej i drugiej instancji
i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do
ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach
postępowania kasacyjnego, w tym o kosztach nieopłaconej
pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu
w postępowaniu kasacyjnym.**

Jacek Grela

Ewa Stefańska

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

UZASADNIENIE

Bank w W. wniósł o zasądzenie od I. K. 91 479,06 zł należności głównej oraz 349,63 zł tytułem odsetek umownych za faktyczne opóźnienie w spłacie kredytu.

Wyrokiem z 22 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił powództwo.

Wyrokiem z 30 września 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanego.

Sąd drugiej instancji ustalił, że 10 marca 1999 r. pomiędzy stronami została zawarta umowa o kartę kredytową banku.

Pozwany otrzymał kartę kredytową i korzystał z przyznanego limitu kredytowego dokonując transakcji. W trakcie trwania umowy bank doręczał pozwanemu comiesięczne wyciągi z rachunku. Pozwany nie kwestionował ich.

W związku z powstaniem opóźnień w spłacie zobowiązania, 8 października 2018 r. powód skierował do pozwanego wezwanie do zapłaty informując jednocześnie, że istnieje możliwość złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia. Następnie pismem z 11 grudnia 2018 r. powód wypowiedział umowę z zachowaniem dwumiesięcznego terminu licząc od daty otrzymania pisma. Podstawą wypowiedzenia było niedotrzymanie warunków udzielenia kredytu określonych w umowie.

Na podstawie wyciągu z ksiąg rachunkowych powoda stwierdzono, że na 2 października 2019 r. zobowiązania pozwanego opiewały na kwoty dochodzone pozwem.

Sąd Apelacyjny uznał, że chybione są zarzuty niewykazania przez powoda zarówno wydania karty kredytowej pozwanemu, jak również doręczania mu comiesięcznych wyciągów. Podobnie chybione są zarzuty dotyczące zapoznania się przez pozwanego z treścią Regulaminu. Co więcej, nie kwestionował on, że podpisał umowę znajdującą się w aktach sprawy.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że gdy chodzi o wypowiedzenie umowy, to w aktach sprawy znajduje się zarówno samo pismo zawierające wypowiedzenie, jak i dowód jego doręczenia. Jeśli pozwany twierdzi, że wypowiedzenie nie zostało mu doręczone, winien to wykazać. Wyciągi przedstawione przez powoda obrazują wysokość zadłużenia pozwanego, które nie było w czasie wykonywania umowy kwestionowane.

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną pozwany, zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj. ustanowienie dla pozwanego kuratora z naruszeniem art. 144 § 1 w zw. z art. 143 k.p.c., co spowodowało pozbawienie go możliwości obrony swoich praw przed Sądami pierwszej i drugiej instancji (art. 379 pkt 5 k.p.c.), prowadzące do nieważności postępowania;
2. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 378 § 1 w zw. z art. 386 § 2 w zw. z 379 pkt 5 k.p.c. przez niewzięcie przez Sąd Apelacyjny z urzędu pod uwagę nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, co powinno skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku, zniesieniem postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazaniem sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia (a także orzeczenia Sądu pierwszej instancji) w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania; ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i orzeczenia co do istoty sprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona.

Zgodnie z art. 144 § 1 k.p.c. przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, jak również w sprawach o ustalenie pochodzenia dziecka i o związane z tym roszczenia, przewodniczący przed ustanowieniem kuratora przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego.

Uprawdopodobnienie charakteryzuje się tym, że zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne (art. 243 k.p.c.). Trafnie

podkreśla się w judykaturze, a także w nauce prawa, że uprawdopodobnienie nie może w zasadzie opierać się na samych twierdzeniach strony, a przeprowadza się je za pomocą środków nieskrępowanych wymaganiami stawianymi co do formy przez przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu dowodowym (zob. np. postanowienia SN: z 22 listopada 2005 r., I CNP 19/05; z 27 stycznia 2006 r., V CNP 17/06; z 9 maja 2008 r., I CNP 15/08). Uprawdopodobnienie okoliczności faktycznej może nastąpić nie tylko przy pomocy dowodów pisemnych przedłożonych sądowi przez wnioskodawcę, lecz także za pomocą innych dowodów (ze świadków itp.), które wymagają podjęcia przez sąd odpowiednich czynności w postępowaniu dowodowym (zob. orzeczenie SN z 19 czerwca 1951 r., C 398/51, OSN(C) 1951, nr 3, poz. 89).

Przechodząc do szczegółów należy podkreślić, że uprawdopodobnienie, iż miejsce pobytu strony nie jest znane (art. 144 § 1 k.p.c.), nie jest równoznaczne z udowodnieniem tej okoliczności (art. 243 k.p.c.), jednak z uwagi na znaczenie prawidłowości ustanowienia kuratora procesowego dla ważności postępowania, ustanowienie kuratora może nastąpić, gdy zostały wyczerpane powszechnie dostępne technicznie środki, w oparciu o które podjęte czynności poszukiwawcze nie przyniosły pozytywnych rezultatów. Chodzi więc o takie czynności poszukiwawcze, na które wskazują znane stronie wnioskującej o ustanowienie kuratora oraz sądowi okoliczności dotyczące osoby, dla której ma zostać ustanowiony kurator (zob. postanowienie SN z 10 lipca 2020 r., III CZ 16/20).

Jednocześnie bezspornym jest, że ustanowienie kuratora z naruszeniem art. 144 k.p.c. stanowi szczególny przypadek pozbawienia strony możliwości działania i tym samym możliwości obrony swoich praw, co powoduje nieważność postępowania. Pozbawienie strony możliwości działania może być następstwem uchybień wynikających z czynności procesowych albo zaniechań sądu względnie przeciwnika procesowego (zob. postanowienie SN z 12 lipca 2018 r., III CZ 13/18).

W literaturze przedmiotu oraz orzecznictwie wskazuje się, że w praktyce sądowej przesłanki ustanowienia kuratora są dowodzone za pomocą takich dokumentów jak pisemne informacje biur adresowych lub organów ewidencji ludności. Wobec praktycznie nieograniczonej możliwości korzystania z wyjazdów

i okresowych pobytów za granicą należy odpowiednio zaostrzyć kryteria oceny, czy doszło do uprawdopodobnienia. W celu zapobieżenia ewentualnym nadużyciom należałoby przesłuchać na tę okoliczność w trybie art. 299 k.p.c. przeciwnika strony, dla której ma być ustanowiony kurator, domowników, sąsiadów, właściciela lub administratora domu. Samo zwrócenie się przez sąd do posterunku Policji, który przytoczył dane znane przez powódkę i przedstawione w jej pismach do sądu orzekającego, nie może stanowić wypełnienia wymagania przewidzianego w art. 144 § 1 zdanie pierwsze (zob. wyrok SN z 30 czerwca 1997 r., II CKU 71/97, Prok. i Pr.-wkl. 1997, nr 12, poz. 38).

W innym miejscu podnosi się w doktrynie, że Sądy w reakcji na wniosek o ustanowienie kuratora, jeśli nie zadowolają się uprawdopodobnieniem przedstawionym w samym wniosku, zwykle żądają przedstawienia zaświadczenia z Wydziału Udostępniania Informacji w Departamencie Spraw Obywatelskich MSWiA (dawniej Centralne Biuro Adresowe) bądź samorządowych wydziałów ewidencji ludności. Takie sądowe żądanie stanowi dla powoda skuteczną podstawę wniosku o udostępnienie informacji z urzędowego zbioru danych. Konieczność zapobieżenia stwierdzonym w tym zakresie praktyce sądowej nadużyciom przy ograniczonych możliwościach dokonywania samodzielnych ustaleń przez sądy skutkuje tym, że wydaje się celowe wskazanie na szerokie możliwości, w tym także techniczne, którymi dysponuje Policja w zakresie ujawnienia, sprawdzenia lub potwierdzenia danych o osobach, pojazdach, dokumentach, a nawet rzeczach. Jest to możliwość dostępu do wielu rejestrów, nie tylko w lokalach posterunków czy komend, ale dzięki terminalom mobilnym przeznaczonym do użycia przez Policję funkcjonariusze mogą sprawdzić następujące bazy danych: PESEL (Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności), KSIP (Krajowy System Informacyjny Policji), SIS (System Informacji Schengen), Noe. NET (Centralna Baza Osób Pozbawionych Wolności), CEP (Centralna Ewidencja Pojazdów), CEK (Centralna Ewidencja Kierowców), ZSE (Zintegrowany System Ewidencyjny Komendy Głównej Straży Granicznej) i REGON (Rejestr Podmiotów Gospodarki Narodowej).

Innymi słowy, ze względu na skutki wadliwie ustanowionego kuratora w postaci pozbawienia strony możliwości działania i tym samym możliwości obrony jej praw, co powoduje nieważność postępowania, sąd nie może poprzestać – jak

w okolicznościach rozpoznawanej sprawy – tylko na twierdzeniach powoda. Powinna być podjęta w pierwszej kolejności próba doręczenia. Adnotacje poczynione na zwrotnym potwierdzeniu odbioru powinny być podstawą do podjęcia ewentualnych dalszych czynności sprawdzających.

W niniejszej sprawie okazało się, choć dopiero na etapie postępowania już po wydaniu wyroku przez Sąd drugiej instancji, że nie było problemu z doręczeniem korespondencji pozwanemu na adres wskazany w pozwie. W tych okolicznościach należy przyjąć, że nie było podstaw do ustanowienia kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu, co niewątpliwie naruszyło prawo pozwanego do obrony jego praw i wywołało nieważność postępowania zarówno przed Sądem pierwszej instancji, jak i przed Sądem *ad quem*.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 przy uwzględnieniu art. 386 § 2 i art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. Należy przy tym zauważyć, że rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego obejmuje również koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

[SOP]

[ms]